

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΜΠΟΝΤΑ

Τέως Δ/ντή της Μανουσείου Δημόσιας Βιβλιοθήκης Σιάτιστας
Λαογράφου

Η ΜΑΝΑ

ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΜΠΟΝΤΑ

*Τέως Δ/ντή της Μανουσείου Δημόσιας Βιβλιοθήκης Σιάτιστας
Λαογράφου*

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ
Μανώλης
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΜΠΟΝΤΑΣ
ΤΕΩΣ Δ/ΝΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΟΣ - ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ
Γ. ΣΦΗΚΑ 17 - ΤΗΛ. 24650 21514
503 00 ΣΙΑΤΙΣΤΑ

Η ΜΑΝΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ*

*Αφιέρωμα
στη Μάνα μου Ευαγγελία*

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1998

---

* Η διάλεξη αυτή πραγματοποιήθηκε από τον συγγραφέα με πρωτοβουλία του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας και του Συλλόγου Γονέων του Σχολείου, στις 10-5-1998 στην αίθουσα τελετών του Σχολείου "ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΠΥΡΟΥ" με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας της μητέρας.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΗΣΤΗΝΗΤ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

ΕΜΠΡΟΣΘΟΦΥΛΛΟ:

Το μνημείο της μητέρας, που βρίσκεται στο προαύλιο του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας.

ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ:

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Σιάτιστας, που κτίστηκε το έτος 1910.

*"...Απ' όλα τ' άνθη του Μαΐου
κάλλιο μοσχοβολά η μάνα..."*

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το 1ο Δημοτικό Σχολείο Σιάτιστας και ο Σύλλογος Γονέων του Σχολείου, σας προσκαλούν να παρακολουθήσετε τη διάλεξη, που θα γίνει στην αίθουσα τελετών του Σχολείου "ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΠΥΡΟΥ" την Κυριακή 10 Μαΐου 1998 και ώρα 6.00 μ.μ., με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας της Μητέρας, με ομιλητή τον τέως Δ/ντή της Μανουσειού Δημόσιας Βιβλιοθήκης Σιάτιστας, Λαογράφο κ. Γεώργιο Μ. Μπόντα και θέμα:

"Η ΜΑΝΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ".

Με τιμή
Ο Δ/ντής του Σχολείου
Στέργιος Δίκος

*Από τη γη βγαίνει νερό
κί απ' την ελιά το λάδι
κί από τη μάνα την καλή
βγαίνει το παλικάρι.*

*Απ' όλα τα λαλούμενα
κάλλιο λαλεί η καμπάνα
κι απ' όλα τα μυρωδικά
κάλλιο μυρίζει η μάνα.*

Θα ήταν οπωσδήποτε σοβαρή παράλειψη από μέρους μου, αν δεν ευχαριστούσα και δημόσια, από το βήμα αυτό το ρέκτη Δ/ντή του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας κ. Στέργιο Δίκο για τα καλά του λόγια προς το πρόσωπό μου και το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Γονέων του σχολείου για την τιμή που μου έκανε να με προτείνει να μιλήσω στη σημερινή εκδήλωση, της γιορτής της μάνας.

Αισθάνομαι βαθιά συγκίνηση τη στιγμή αυτή, που σας ομιλώ για το πιο αγαπητό και το πιο ξεχωριστό πρόσωπο, που έχει ο κάθε άνθρωπος στη ζωή του. Για τη Μάνα. Συγκεντρωθήκαμε για να εκδηλώσουμε όλοι μαζί κατά τον πιο πανηγυρικό τρόπο την αγάπη, μα και την ευγνωμοσύνη μας προς τη μάνα μας.

Αν όλοι οι λαοί της γης γιορτάζουν κάθε χρόνο τη "γιορτή της μάνας" μ' εκδηλώσεις τιμής και σεβασμού στην υψηλή και μεγάλη αυτή έννοια, ο Ελληνικός λαός τη γιορτάζει με βαθύτερη συγκίνηση και ισχυρότερη συναίσθηση της σημασίας της. Γιατί ο Ελληνικός λαός ένωσε περισσότερο από κάθε άλλο τη μάνα στο πιο βαθύ και ουσιαστικό της νόημα από τα πανάρχαια χρόνια της ζωής του, και με την ψυχή του και το πνεύμα του έδωσε στο νόημα αυτό το μεγαλύτερο ύψος και την πλατύτερη προέκταση.

Αυτή είναι η μεγαλύτερη ηρωίδα. Και αν πρέπει να στεφανώνονται οι ήρωες, η ωραιότερη δάφνη ανήκει στη Μάνα.

*"Μάνα πανάχραντη μορφή στα τρίςβαθα του νου μας.
Εσύ'σαι η καρδιά της γης κι ο ήλιος του ουρανού μας.
Εσύ τη ζέστα της στοργής και τη ζωή μας δίνεις.
Κί' εσύ μονάχη, της ζωής όλο το νόημα κλείνεις".*

Η μάνα η δική μας, ζωντανή ή πεθαμένη. Η μάνα του ξενιτεμένου, τ' αρρώστου και του στρατευμένου. Η μάνα του φυλακισμένου, τ' αδικασκωμένου και του θαλασσοπνιγμένου. Η μάνα των μικρών και των μεγάλων, των σοφών και των αγραμμάτων, των βοσκών και των ψαράδων.

Η σημασία της μάνας για την αγωγή του παιδιού είναι εξαιρετικά μεγάλη. Η μάνα είναι η πρωταρχική και η πιο σπουδαία δύναμη αγωγής. Όταν κάποτε ο Ναπολέων είπε πως τα εκπαιδευτικά συστήματα της Γαλλίας δεν

αξίζουν τίποτε και διερωτώνταν τί τέλος πάντων έλειπε για να διαπαιδαγωγείται η νεολαία όπως έπρεπε, μια από τις πρώτες κυρίες της Γαλλίας απάντησε "Μητέρες κοιτάξτε". Είπε τότε ο Ναπολέων: "Ένα ολόκληρο σύστημα αγωγής μέσα σε μια μόνο λέξη". Και ο μεγάλος ανθρωπιστής παιδαγωγός ο Πεσταλότσι στήριξε όλες τις ελπίδες για τη διαπαιδαγώγηση της ανθρωπότητας στη μάνα, στην αγάπη της και στις σχέσεις της με το παιδί.

Η καρδιά της μάνας βρίσκεται στο σπίτι. Δημιουργεί την τάξη, σκορπιά τη γαλήνη, την ειρήνη, την εμπιστοσύνη και την ασφάλεια. Το σπίτι με την καλή μάνα, είπαν "πως είναι λίγο λιμάνι και λίγο εκκλησία". Η ζωή της μάνας λογαριάζεται με το "δούναι" και σπάνια ή ποτέ με το "λαβείν".

Αυτή δίνει μορφή στην ψυχή των παιδιών της και η δύναμή της αόρατα φθάνει πιο πέρα από τα στενά όρια του σπιτιού. "Το χέρι που κουνά την κούνια, κινεί τον κόσμο", μας λέγει μια ισπανική παροιμία. Η μάνα δίνει τη συνέχεια στο ρεύμα της ζωής, στο αίμα και στην κληρονομιά των προγόνων, στα ήθη και στα έθιμα, σε όλα τα αγαθά του πολιτισμού. Είναι σωστό αυτό

Από την εκδήλωση που έγινε στην αίθουσα τελετών του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας "ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΠΥΡΟΥ" την Κυριακή 10-5-1998 με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας της μητέρας. Ο Δ/ντής του Σχολείου Στέργιος Ι. Δίκος παρουσιάζει τον ομιλητή Γεώργιο Μ. Μπόντα στο πολυπληθές ακροατήριο.

που είπαν, πως "από τη δύναμη της μάνας ζούν οι λαοί κι από την αδυναμία της πεθαίνουν". Και όχι μόνο βιολογικά, αλλά και ηθικοπλαστικά.

Η σωστή μάνα είναι η βάση της υπόστασης ενός λαού. "Αν πέσει ο άνδρας, είπαν, τότε ο Θεός θα τιμωρήσει τον άνδρα. Αν πέσει η γυναίκα, τότε ο Θεός τιμωρεί όλο το λαό". Ο λαός ανανεώνεται μόνο από το μητρικό έδαφος.

Την απεριόριστη αυτή ευγνωμοσύνη μας θα προσπαθήσουμε και εμείς να εξωτερικεύσουμε συνθέτοντας αυτό το τραγούδι αφιερωμένο στην ολοκαυτωματικά ηρωϊκή αγάπη της μάνας. Σε κανενός άλλου έθνους τη δημοτική ποίηση δεν έχει η Μάνα την εξαιρετική θέση που της δίνει το Ελληνικό δημοτικό τραγούδι.

Και αν είναι αλήθεια πως το δημοτικό τραγούδι καθρεφτίζει, όσο καμιά άλλη έκφραση, πιστά και αληθινά, τον εθνικό βίο και τον εθνικό χαρακτήρα, το λαϊκό αίσθημα και τη λαϊκή σκέψη, αν είναι αλήθεια πως το Δημοτικό τραγούδι ανεβάζει στον αέρα της φωναχτής ζωής τις βαθύτερες λαχτάρες της ψυχής του συνόλου, τότε μπορούμε να συμπεράνουμε αδίστακτα ότι η Μάνα - η στοργή της, ο ίσκιος της, η γνώμη της, η θαλπωρή της κατέχει το κέντρο του ψυχικού κόσμου.

Η Ελληνική φυλή με τις αθάνατες παραδόσεις της έχει ανεβάσει τη Μάνα στο υψηλότερο ηθικό βάθρο που μπορεί να στηθεί μέσα στην οικογένεια και μέσα στην κοινωνία κάτω απ' τον ουρανό της πατρίδας και της θρησκείας. Στον πόλεμο, στον ξενιτεμό, στον έρωτα, στο γάμο, στο θάνατο, σε κάθε μεγάλη σοβαρή περίπτωση της ζωής, άξια να τραγουδηθεί, ο ανώνυμος τραγουδιστής ποτέ δε χάνει τη Μάνα από τα μάτια της ψυχής του.

Η αγάπη της Μάνας αποτελεί μοναδική προσφορά ευαισθησίας στη δύσκολη ζωή μας και θεμελιώνει το ακρογωνιαίο λιθάρι της, έτσι που ο καθένας μας ανεπιφύλακτα να μπορεί να συνομολογεί με τον πρώτο λόγο που εκφώνησε ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής Αβραάμ Λίνκολν όταν ανέλαβε την εξουσία: "Ό,τι είμαι σήμερα και ό,τι μέλλω να γίνω εξ ολοκλήρου το οφείλω εις την μητέρα μου".

Την καλοσύνη της Μάνας και την ευεργετική της επίδραση στη ζωή πολλοί ποιητές την τραγούδησαν: "Μάνα δεν βρίσκεται λέξη καμμία, νάχει στον ήχο της τόση αρμονία".

Και ο ποιητής Κωστής Παλαμάς είπε: "Τα εννέα δέκατα των ανθρώπων που δοξάστηκαν, στις μητέρες τους οφείλουν τον πυρήνα του μεγαλείου τους".

Όπως έγραφε και η Λετίσια Βοναπάρτη στον εξόριστο και ετοιμοθάνατο Ναπολέοντα το σπλάχνο της: "Μονάχα από τη μητέρα του αγαπιέται κανείς, με μια αγάπη πιο δυνατή απ' όλα, πιο επίμονη απ' όλα, πιο διαρκή απ' όλα".

Έκθαμβος και έκπληκτος ο ποιητής από την τόση της μάνας αγάπη ρωτάει: "Μάνα πού βρήκες την τόση στοργή, την αγάπη την τόση;" Και κάποια εσωτερική φωνή του ψιθυρίζει την απάντηση του μυστικού: "Μεσ' στην ψυχή απ' το χέρι του πλάστη μας έχει φυτρώσει".

Στη ζωή υπάρχουν πολλές μορφές αγάπης. Η πιο δυνατή και η πιο όμορφη είναι η αγάπη της μάνας.

Πολλά είναι τα παραδείγματα της μεγάλης αγάπης της μάνας προς το παιδί της, αλλά το παρακάτω ποίημα του γάλλου ποιητή Ζάν Ρισπέν που βραβεύτηκε στο διεθνή λογοτεχνικό διαγωνισμό δείχνει χαρακτηριστικά την απέραντη αγάπη προς το παιδί της:

*" Έναν καιρό μοναχοπαίδι αγόρι
μιας μάγισσας αγάπησε την κόρη.
– Εγώ του λέει δεν αγαπώ παιδιά,
μα αν θέλεις, να σου δώσω το φιλί μου
της μάνας σου να φέρεις την καρδιά
να δώσω, να τη φάει το σκυλί μου.
Πάει ο γιός, τη μάνα του σκοτώνει
και την καρδιά τραβά κα ξεριζώνει
και τρέχει να την πάει, μα σκοντάφτει
και πέφτει ο γιός κατάχαμα με δαύτη.
Κυλάει ο γιός και η καρδιά κυλάει...
και την ακούει να κλαίει και να μιλάει.
– Μη χτύπησες παιδάκι μου; Και κλαίει...*

Συγκινητική είναι ακόμα η ιστορία που έγραψε με την ανυπέρβλητη πράξη της η 30χρονη Αρμένισσα δασκάλα, η Έμα Αγκοπιάν, που θαμμένη μαζί με την τεσσάρων μηνών τότε κορούλα της, το Δεκέμβριο του 1988, κατά τους καταστροφικούς σεισμούς στην Αρμενία, κάτω από τα ερείπια του σπιτιού της, έτρεφε το παιδί της με το αίμα της, προσπαθώντας να το κρατήσει στη ζωή.

Αργοπέθαινε η μάνα, αλλά η κυρίως έννοιά της, ήταν πώς να θρέψει το μωρό της και πώς να σταματήσει το σπαρακτικό του κλάμα. Γι' αυτό όταν στέρεψε το γάλα από το στήθος της, με το οποίο επί διήμερο θήλαζε το παιδί της, άρχισε να κόβει και να ξανακόβει τα δάχτυλα των χεριών της, προκειμένου να τρέξει το αίμα της, να το γλείψει η κορούλα της και να πάρει με αυτό θρεπτικές ουσίες, απαραίτητες για την επιβίωσή της.

Και το κοριτσάκι, όπως και η ίδια, ευτυχώς, σώθηκαν όταν στο τέλος της πέμπτης ημέρας του μαρτυρίου τους, συνεργείο διάσωσης τις εντόπισε και τις ανέσυρε κάτω από πέτρες, χώματα, ξύλα και άλλα χαλάσματα.

Κρατώντας στην αγκαλιά της, την τρισχαριτωμένη και χαμογελαστή κορούλα της, κατά την άφιξή της στην Αθήνα (όπου έφτασε, όπως είναι γνωστό, καλεσμένη του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων των μαθητών του Κολλεγίου Αθηνών, ο οποίος και της απένειμε μετάλλιο για την πράξη της), η ηρωική αυτή γυναίκα, δήλωσε, ότι το παιδί της είναι υγιέστατο. Η ίδια όμως αντιμετωπίζει προβλήματα, με τα πόδια της και την καρδιά της. Αυτή την καρδιά, που κατέδειξε περίτρανα, ότι το μεγαλείο της μητρικής αγάπης, δεν έχει όρια.

Άνθρωποι και λαοί αν είναι μικροί ή μεγάλοι στη μάνα το οφείλουν. Θυμηθείτε τις Ελληνίδες μητέρες της Αρχαίας Ελλάδας. Ανέτρεφαν τα παιδιά τους με την αγάπη προς την αρετή και την αφοσίωση στην πατρίδα.

Θυμηθείτε την μητέρα του Πausανία Θεανώ που πρώτη τιμώρησε την προδοσία του γιού της. Θυμηθείτε όμως και τις μητέρες των τριών Μεγάλων Ιεραρχών, την Εμμέλεια, την Νόννα και την Ανθούσα. Με το λόγο τους και με το παράδειγμά τους έσπειραν στις ψυχές των παιδιών τους την αρετή και δημιούργησαν τέλειους ανθρώπους ολοκληρωμένους, αληθινούς.

Είχε δίκαιο ο σοφός εκείνος, ο οποίος είπε: *"Ο άνθρωπος είναι γέννημα του Θεού και δημιουργήμα της μητέρας του"*.

Όταν θέλει να εκφράσει τον ανώτερο βαθμό θαυμασμού, τη μάνα, θυμάται ο δημοτικός τραγουδιστής. Ο κλέφτης την ώρα του μεγάλου πολεμικού του θριάμβου θυμάται περήφανα τη μάνα του, και αυτό του γεμίζει τα στήθη ικανοποίηση:

Από την εκδήλωση που έγινε στην αίθουσα τελετών του Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας "ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΠΥΡΟΥ" την Κυριακή 10-5-1998 με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας της μητέρας. Ομιλεί ο Γεώργιος Μ. Μπόντας.

*"...Νάσουνα πετροπέρδικα
στα πλάγια του πετρίλου
ν' αγνάντευες πώς πολεμούν
οι κλέφτες με τους Τούρκους
ν' αγνάντευες το γιόκα σου
μπροστά στα παλικάρια..."*

Στα μαύρα χρόνια της σκλαβιάς το Ελληνόπουλο που αισθανότανε το βαρύ ζυγό της, στη Μάνα του εξομολογούνταν το μεγάλο μυστικό αυτό που θέριευε και φούντωνε μέρα την ημέρα μέσα στα στήθη του.

"Μάνα σου λέω δεν μπορώ τους Τούρκους να δουλεύω..."

Και αν τύχαινε ο κλέφτης να λαβωθεί σε καμιά μάχη στη μάνα του μονάχα ήθελε να πει τον πόνο του:

*"Θέλω να βρω ένα πουλί, πονετικό πουλάκι
να πάει κρυφά τον πόνο μου στης μάνας μου τα χέρια..."*

Αλλά από πού ν' αρχίσει και πού να τελειώσει κανείς..

Όλα τα δημοτικά τραγούδια έχουν θέμα τους τη Μάνα και με χίλιους τρόπους εκφράζουν την αιώνια αλήθεια, ότι η μητρική στοργή, ο μητρικός πόνος είναι το βαθύτερο και το σταθερότερο, το πιο καθολικό και το πιο αμετάβλητο αίσθημα του ανθρώπου.

Στα κλέφτικα τραγούδια η Μάνα παίρνει κάποιο ιδιαίτερο μεγαλείο.

Χαίρεται και κλαίει μαζί για τους πολεμικούς κινδύνους των παιδιών της:

*"Τ' Ανδρούτσου η μάνα χαίρεται
τ' ανδρούτσου η μάνα κλαίει
έχει τους γιούς αρματωλούς
και καπεταναραίους..."*

Μα και τον υπέρτατο βαθμό του πόνου, το κορύφωμα κάθε πόνου, όταν θέλει να παραστήσει η λαϊκή μούσα, τη μάνα παίρνει πάντοτε σύμβολο.

Ο πιο σπαρακτικός ζωντανός χωρισμός είναι όταν:

*"Χωρίζ' η μάνα το παιδί
και το παιδί τη μάνα".*

Ο πιο σπαρακτικός θρήνος είναι όταν:

*"Κλαίνε οι μάνες για παιδιά
και τα παιδιά για μάνες..."*

Ο θάνατος γίνεται στυγνότερος όταν:

*"Αρνιέται η μάνα το παιδί
και το παιδί τη μάνα..."*

Στη συνέχεια σαν γνήσια Ελληνίδα, εξορκίζει το παιδί της εκεί "στα μακρινά τα ξένα" να μην απαρνηθεί τη λατρευτή πατρίδα:

*"Παιδί μου, αν τη μητέρα σου πάψεις να τη θυμάσαι,
με δίχως βαρυγκώμηση συγχωρεμένος νάσαι.
Κι αν το φτωχό καλύβι μας ντροπή σου φέρνει ως τόσο
και πάλι πρόθυμη συγχώρεση να δώσω.
Μ' αν την πατρίδα απαρνηθείς που την λατρεύουμε όλοι,
van η ζωή σου, όπου κι αν πας, αγκάθια και τριβόλοι".*

Αλλά κι όταν ακόμα η μάνα από έλλειψη επαρκών μέσων βρίσκεται στην ανάγκη, να στείλει το παιδί της στην ξενιτιά προβοδώντας το και δίνοντάς του την ευχή της και τη συμβολή της λέει:

*"Εκεί παιδί μου, που θα πας
στα μακρινά τα ξένα
δίχτυα πολλά και ξόβεργες
θα στήσουνε για σένα.
Εκεί όλα μπορεί να τ' αρνηθείς
και μάνα και πατέρα.
Μ' αν την Πατρίδα αρνηθείς
καταραμένος νάσαι.
Σύρε παιδί μου στο καλό
και στην καλή ευχή μου
τα χρόνια μέρες να γινούν
ταχιά να σε δεχτούμε..."*

Και όταν το παιδί πάλι νοσταλγώντας τη μητρική φωλιά του ζητά κάτι απ' το σπίτι της μητέρας, για να ξαλαφρώσει τον πόνο του, η μάνα του μη μπορώντας να του στείλει κάτι το καλό του γράφει με πολύ μεράκι γράμμα και του λέει το παρακάτω τραγούδι, που το τραγουδούμε στη Σιάτιστα τα κόλιαντα σε σπίτι που έχουν ξενιτεμένο:

*"Ξενιτεμένο μου πουλί κι παραπουνιμένο,
η ξενιτιά σε χαίρετι κι γώχου τουν καημό σου.
Τι να σου στείλω ξένη μου, τι να σου προβοδίσω;
Να στείλου μήλου σέπιτι, κυδώνι μαραγκιάζει,
να στείλου κι του δάκρυ μου σ' ένα χρυσό μαντίλι,
του δάκρυ μ' είναι καυτιρό κι καίει το μαντίλι".*

Η λαχτάρα για μάθηση και παιδεία στη Σιάτιστα καταφαίνεται στο παρακάτω "κολιαντίτικο" τραγούδι, όπως το τραγουδούν και σήμερα οι παλιοί:

*"Η μάνα πό' χει τον υγιό, τον μόνο κανακάρη,
τους έλουζιν, τουν χτένιζιν κι στου σχολειό τουν στέλνει.
Κι ου δάσκαλος τουν καρτιρεί μ' ένα κλουνάρι μόσχου
και η κυρά δασκάλισσα μι τ' άλλου του κλουνάρι.
Πιδίμ' πούνι τα γράμματας' πιδί μ' πούνι ου νου σου;
Τα γράμματα είναι στου χαρτί κι ου νους μου πέρα-πέρα".*

Στα τραγούδια του Ξενιτεμού η Μάνα είναι η ενσάρκωση του καημού και του πόνου. Ο γιός που Ξενιτεύεται αποχαιρετά τη μάνα, τον πατέρα, τ' αδέλφια, τα ξαδέρφια - όλους.

Μα Ξαναγυρίζει στη μάνα και την Ξαναχαιρετά και την παρηγορεί Ξεχωριστά και της ορκίζεται πως θα γυρίσει πίσω και της υπόσχεται δώρα "που δεν τα βάζει ο νούς της". Σ' άλλο τραγούδι, στο τραγούδι της "κακής Μάνας", ο καταραμένος γιός φεύγοντας για τα Ξένα, παραπονιέται ήρεμα και συγκινητικά για την κατάρα της μάνας και εκφράζει την απόλυτη πεποίθηση πως η κακή μάνα θα μετανοήσει, θα πονέσει, θα τον αναζητήσει βασανιστικά και θ' ασπρίσουν τα μάτια της "κοιτώντας τις στράτες, θα μαλλιάσ' η γλώσσα της ρωτώντας τους διαβάτες".

Το παρακάτω τραγούδι εκφράζει με αρνητικό τρόπο τόσο ζωηρά, τόσο τραγικά, τη μητρική στοργή. Η κακή μάνα, τιμωρείται για την κακία της από τον ίδιο της τον πόνο, από την ίδια της τη λαχτάρα:

*"Όλες οι μάνες τα παιδιά, όλες ευχές τους δίνουν,
και μια μάνα, κακή μάνα, το γιό της καταριέται.
Διώξε με μάνα μ' διώξε με, με ξύλα με λιθάρια,
για να με πάρει το κακό κι η εντροπή του κόσμου,
να σφιξω τα ματάκια μου, να φύγω από μπροστά σου,
να πάω κ' εγώ με τα πουλιά και με τα χελιδόνια,
τα χελιδόνια να γυρνούν κι εγώ να μη γυρίζω.
Θα κάμεις χρόνους να μη ιδείς, καιρούς να μ' απαντήσεις.
Θάρθουνε, μάνα μου, οι γιορτές, οι μεγαλοβδομάδες,
θα πας μέσα στην εκκλησιά με την καρδιά καμένη,
θα ιδείς τις νιές, θα ιδείς τους νιούς, θα ιδείς τα παλικάρια,
και θα στραφείς στη μια μεριά, και θα στραφείς στην άλλη,
θα βρεις τον τόπο μου αδειανό και στο στασιδι μου άλλον,
θα σ' ούρθει δίψα στην καρδιά και κάψα μεσ' στα χέιλη,
θα θολωθούν τα μάτια σου τηράγοντας τις στράτες
και θα στεγνώσει η γλώσσα σου ρωτώντας τους διαβάτες:
- Διαβάτες, που διαβαίνετε, περάτες που περνάτε,
μην είδατε το γιούλη μου, το μοναχό παιδί μου";*

Στα δημοτικά τραγούδια που έχουν θέμα το γάμο, η μάνα πρωταγωνιστεί. Σ' αυτήν ανήκει η πρωτοβουλία της παντρειάς, σ' αυτήν και η ευθύνη. Το ανύπαντρο κορίτσι σαν έρχεται ο καιρός του με τη μάνα του γκρινιάζει και λογοφέρνηει δίχως αφορμή.

Χαριτωμένα εκφράζει το γκρίνιασμα αυτό το δημοτικό τραγούδι:

*"Σα μήλο που είναι στη μηλιά, το παραγινόμενο
έτσ' είναι και τ' ανύπαντρο σαν έρχεται ο καιρός του.
Λόγια λέγει της μάνας του λόγια της αδελφής του:
- Μάνα, στη μέση δε χωρώ, στην άκρη δεν κοιμούμαι.
Στρώσε μου ή έξω στην αύλη ή έξω στο περιβόλι,
να πέφτουν τ' άνθη επάνω μου, τα μήλα στην ποδιά μου,
να πέφτει της αμυγδαλιάς το πικρομύγαλό της".*

Άλλοτε το κορίτσι γίνεται απαιτητικότερο:

*"Σού είπα μάνα μ' πάντρεψέ με
σπιτονοικοκύρεψέ με".*

Από την εκδήλωση που έγινε στην αίθουσα τελετών του 1ου Δημοτικού Σχολείου Σιάτιστας "ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΠΥΡΟΥ" την Κυριακή 10-5-1998 με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας της μητέρας. Τραγουδούν οι μαθητές του Μουσικού Γυμνασίου Σιάτιστας.

Όταν ο γάμος γίνεται και η νύφη φεύγει σε άλλο μέρος, η μάνα παραπονιέται πιο πολύ απ' όλους:

*"Αφήνω γειά στο μαχαλά
και γειά στους ειδικούς μου.
Αφήνω και στη μάνα μου
τρία γυαλιά φαρμάκια.
Τόνα να πίνει το πρωί
τ' άλλο το μεσημέρι
το τρίτο το πικρότερο
τις πίσσημες ημέρες".*

Και όταν η κόρη τύχει και κακοπεράσει, τη μάνα κατηγορεί:

*"Μάνα με κακοπάντρεψες
και μ' έδωσες στους κάμπους.
Κί' εγώ στους κάμπους δε βαστώ
ζεστό νερό δεν πίνω.
Θα μαραθούν τα χείλη μου
θα κιτρινοφυλλιάσουν".*

Την ημέρα του γάμου στη Σιάτιστα η κόρη πρωί - πρωί με τις φίλες της πήγαινε στη βρύση ή στο πηγάδι. Ήταν η τελευταία φορά που θα έφερνε νερό στο σπίτι του πατέρα της, για να ποτίσει τα λουλούδια. Αυτό συγκινεί βαθιά την ψυχή της κόρης και την συγκίνησή της εκδηλώνει με το παρακάτω τραγούδι που λέγονταν από τα τοπικά μας όργανα, στη Σιάτιστα την Κυριακή το πρωί:

*"Μάνα μου, τα λουλούδια μου συχνά να τα ποτίζεις
κάθε πρωί με δάκρυα, το βράδυ με τους πόνους.
Αφήνω γειά στο μαχαλά και γειά στις μαυρομάτες...
Αφήνω και στο σπίτι μου τρία γυαλιά φαρμάκι.
Τόνα να πίνει η μάνα μου τάλλο η αδελφή μου,
το τρίτο το φαρμακερό, ας πίνουν οι εχθροί μου.
Αχ μάνα μου γλυκιά σας αφήνω γειά".*

Γλυκός και υποβλητικός είναι και ο σκοπός της μουσικής που συνοδεύει το τραγούδι. Πώς ν' ανθέξουν οι καρδιές στον τρυφερό αυτό πόνο; Πώς να μην κλάψει η ψυχή της μάνας με την παραγγελία αυτή;

Στο γνωστό τραγούδι του "Νεκρού Αδελφού" που συγκλονίζει φρικιαστικά την ψυχή, εκφράζεται υποβλητικότερα το μεγαλείο του μητρικού πόνου.

Ο Κωνσταντής για να κρατήσει τον όρκο που έχει δώσει στη μάνα του,

πετάγεται απ' τον τάφο "κάνει το σύννεφο άλογο και τ' άστρο χαλινάρι" και πάει και φέρνει την Αρετή από τα Ξένα...

Στα ερωτικά δημοτικά τραγούδια Ξαφνιάζει ίσως η πανταχού παρουσία της μάνας. Τίποτε δεν της ξεφεύγει, όλα τα παρακολουθεί, όλα τα μαντεύει, ποτέ δεν γελιέται το μάτι της. Άλλοτε ρωτάει αυστηρά την Ξένη κόρη:

*"...Κόρη μου, ποιός σου τόδωσε
του γιού μου το γαϊτάνι";*

Άλλοτε παρατηρεί πονηρά τη δική της κόρη:

*"...Δεν είναι στραβοπάτημα
μόν' είν' αντρός αγκάλιασμα".*

Μα τις πιο πολλές φορές, κι αυτό είναι που χαρακτηρίζει ωραία τα ήθη μας - τα ίδια τα παιδιά εμπιστεύονται και ξεομολογούνται μόνα τους στη μάνα τον ερωτικό πόνο ή τα ερωτικά πειράγματα.

Αυτό φανερώνει με τον ωραιότερο τρόπο, πόσο ιερή εμπιστοσύνη έχουν τα παιδιά στη μάνα και πόσο αγνό είναι το ερωτικό τους αίσθημα.

Χωρίς αυτή την εμπιστοσύνη και χωρίς αυτή την αγνότητα δεν θα μπορούσε πια ο δημοτικός τραγουδιστής να συχνοπεριπλέξει στα ερωτικά του τραγούδια το ιερό και φοβερό όνομα της Μάνας.

Πόσα ερωτικά τραγούδια αρχίζουν, αλήθεια ή τελειώνουν με τ' όνομά της.

*"Μάνα μ' σγουρός βασιλικός
πλατύφυλλος και δροσερός..."*

*"Μάνα μ' στο περιβόλι μας
και στην αμυδαλιά μας..."*

*"Κόρη μ' τι μάνα σ' έκανε
τι μάνα σ' έχει κάμει..."*

Στα τραγούδια του θανάτου η μάνα δίνει τον πιο τραγικό τόνο. Στις αρρώστιες και στις τελευταίες στιγμές των αγαπημένων της η μάνα πρέπει να είναι μπροστά.

Η αρραβωνιασμένη με τον Κωνσταντή λυγερή Ευγενούλα, που παινεύτηκε πως δεν φοβάται χάρο και ο χάρος τη σαΐτεψε "μέσ' στο λιανό το δάχτυλο πούχε τον αρραβώνα" αρρωσταίνει βαριά, ψυχομαχά.

Σπαραχτικό είναι το χαροπάλεμά της. Μα το κορύφωμα του σπαραγμού είναι η τελευταία ομιλία της με τη μάνα που μπαινοβγαίνει στο δωμάτιο της ετοιμοθάνατης "με τα μαλλιά λυμένα" - όπως λέει ο δημοτικός στίχος για να δείξει με μια μονοκοντυλιά, όλη την αναστάτωση, ψυχική και σωματική της άμοιρης της μάνας.

- "Τ' έχεις, μανούλα μου και κλαίς, τ' έχεις κι αναστενάζεις.
– Πεθαίνεις, Ευγενούλα μου και τί μου παραγγέλνεις.
– Σ' αφήνω, μάνα το έχε γειά και ντύσε με σα νύφη
κι' όταν θα σώρθει ο Κωσταντής να μη τότε πικράνεις".

Αλλά ο Κωσταντής μόλις ήρθε και έμαθε το θάνατο της Ευγενούλας σκοτώθηκε την ίδια στιγμή κ' εκείνος.

Στη συνέχεια των τραγουδιών που έχουν σχέση με το θάνατο ακούστε και το παρακάτω δημοτικό τραγούδι που έχει για τίτλο "Ο θάνατος του αρραβωνιασμένου" και το οποίο λέγεται στη Σιάτιστα.

- "Μάνα και γιός εκάθονταν σ' ένα προσκεφαλάκι,
η μάνα κρατούσε το κερί κι ο γιός της ξεψυχάει.
– Εσύ πεθαίνεις, Κώστα μου, κι εμένα που αφήνεις;
Τη νύφη π' αρραβώνιασες ποιός θέλεις να την πάρει;
– Δεν κλαίς, μάνα μ' τα νιάτα μου, δεν κλαίς τη λεβεντιά μου,
μόν' κλαίς τη νυφασία σ' ποιός άλλος θα την πάρει;
Κι η νύφη απ' τον πόνο της κι' απ' τον πολύ καημό της
στο παραθύρι κάθονταν, τον κάμπο αγναντεύει.
Βλέπει του Κώστα τ' άλογο κι ο Γιάννης καβαλάρης.
– Μάνα μου του Κώστα τ' άλογο κι ο Γιάννης καβαλάρης.
– Έτσι σου φάνκιν, κόρη μου, απ' τον πολύ σεβντά σου..
(δηλ. ερωτικός καημός, Τούρκικη λέξη)
Το λόγο δεν απόσωσεν, το λόγο δεν απόειπεν,
να κι ο Γιάννης που έφτασε στο άλογο καβάλα.
– Καλημέρα σου κόρη μου, Καλώς το Γιάννη πούρθεν.
– Γιάννη μου πούν' ο Κωσταντής, που είναι ο καλός μου.
– Κόρη μου ο Κώστας πέθανεν, ήρθα για να σε πάρω.
– Σύρε, Γιάννη μου στο σπίτι σου και σύρε στο καλό σου,
Γιάννη μου δεν παντρεύομαι κι άλλον άντρα δεν παίρνω,
κάλλιο να πάω να πνιγώ, παρά τον Κώστα να ξεχάσω,
παρά εγώ να παντρευτώ κι άλλον άντρα να πάρω".

Είναι τόση η αγάπη της μάνας που στο χαμό του παιδιού της χύνει τα πιο καυτά δάκρυα κι είναι τόσος ο σπαραγμός της που συχνά χάνει τα λογικά της.

Στην κατάσταση αυτή μας την παρουσιάζει ο Διονύσιος Σολωμός στο έργο του "Ο Λάμπρος", δραματικό απόσπασμα του οποίου είναι το τραγούδι "Η τρελή μάνα". Σ' ένα κοιμητήριο είναι ριζωμένα δυό κυπαρίσσια, κ' εκεί:

"Δυό αδέρφια δύστιχα
κοιμούνται κάτου

τον ανεξύπνητον
ύπνον θανάτου".

Το χτύπημα ήταν βαρύ. Ένα αστροπελέκι έπεσε εκεί που παίζαν και τα δύο παιδιά σκοτώθηκαν. Γι' αυτό "έχασε η μάνα τους τα λογικά της". "Αγκαλιασμένα, ροδοστεφάνωτα και ασπροντυμένα" τα κατέβασαν στην στερνή τους κατοικία. Και η δύστυχη μητέρα εκεί σιμά:

"Σκύφτει, κοιτάζει
γλυκολυπούμενη
χαμογελάει
κατά τα εντάφια
χόρτα πικρά".

Η δόλια νομίζει ότι τα παιδιά της δεν είναι πεθαμένα, αλλά κοιμούνται και γι' αυτό ρωτάει πικρά:

"Γιατί τινάζετε
πάνω τους χώματα;
Μη, μη σκεπάζετε
τα μικρά σώματα
που αποκοιμήθηκαν γλυκά, γλυκά".

Για το ποίημα αυτό σημειώνουν οι βιογράφοι του Δ. Σολωμού, που φέτος γιορτάζονται τα 200 χρόνια από τη γέννησή του, ότι όταν ο ίδιος το τραγουδούσε, το συνόδευε πάντοτε με δάκρυα.

Τα καλύτερα ίσως τα λυρικότερα, τα στοχαστικότερα Ελληνικά δημοτικά τραγούδια είναι τα μοιρολόγια. Αμέτρητα είναι τα μοιρολόγια, με τα οποία οι μάνες θρηνούν τα πεθαμένα παιδιά τους. Αμέτρητα και το ένα καλύτερο από το άλλο. Σ' αυτά ο άγνωστος ποιητής είναι χωρίς άλλο γυναίκες. Και δεν ξέρω αν η γυναικεία ευαισθησία έχει ανθίσει σ' όλον τον κόσμο άλλα ωραιότερα πνευματικά άνθη από τα Ελληνικά μοιρολόγια. Τα μοιρολόγια είναι ένα κομμάτι της παράδοσης, που αγγίζει την καρδιά του ανθρώπου και τον φέρνει κοντά στα προσφιλή πρόσωπα που αναπαύονται.

Πουθενά αλλού ο θάνατος δεν παρουσιάζεται τόσο πικρός και τόσο στυγνός όσο μέσα στο δάκρυ της μάνας το Ελληνικό μοιρολόγι:

"Τώρα στον αποχωρισμό
τρεις ποταμούς διαβαίνουν,
ο ένας χωρίζει αντρόγυνα,
ο άλλος χωρίζει αδέλφια
κι ο τρίτος ο φαρμακερός

τη μάνα απ' τα παιδιά της".

Αλλά μπορούμε να πούμε ότι η μεγαλύτερη ποιητική έξαρση, της μητρικής στοργής δίνεται με το τραγούδι εκείνο, που η μάνα του χάρου, αφού τον παρακαλεί να μη κουρσέψει μάνες με παιδιά κ' εκείνος είναι αμετατόπιστος, βγαίνει και διαλαλεί στις μάνες να κρύψουν τα παιδιά τους.

*"Ακούστε τι διαλάλησε
του πικροχάρου η μάνα
- Πώχουν παιδιά ας τα κρύψουν
παιδιά κι ας τα φυλάξουν
τι ο χάρος συγυρίζεται
για νάβρει να κουρσέψει
Κι οπώβρει τρεις παίρνει τους δυο
κι οπώβρει δυο τον ένα
κι οπώβρει κι' έναν μοναχό
κείνον τον ξεκληρίζει".*

Το ίδιο και στο τραγούδι "Η Μάνα του Κίτσου", ο δημοτικός τραγουδιστής μας παρουσιάζει την άμετρη αγάπη της μάνας που μαλώνει με το ποτάμι και κατόπιν ακολουθεί αλαλιασμένη τη συνοδεία που πάει να κρεμάσει το μοναχογιό της:

*"Του Κίτσου η μάνα κάθονταν στην άκρη στο ποτάμι,
με το ποτάμι μάλωνε και το πετροβολούσε.
Ποτάμι, για λιγότεψε, ποτάμι, γύρνα πίσω,
για να περάσω αντίπερα, στα κλέφτικα λημέρια".*

Και συνεχίζει...

*"Τον Κίτσο τον επιάσανε και παν να τον κρεμάσουν
χίλιοι τον παν από μπροστά και δυο χιλιάδες πίσω
κι ολοξοπίσω πήγαινε η δόλια του η μάνα".*

Μα αν για την μοναχοκόρη της εξαντλεί όλη την τρυφερή εκλεκτικότητα της, για το γιό της αφήνει ελεύθερους τους κρουνούς της ευαισθησίας της, ανάμεικτης με περηφάνια, γιατί όχι, και λίγο εγωϊσμό.

*"Λεβέντη, παλικάρι μου
σε βλέπει ο ήλιος, χάνεται
σε βλέπει η μέρα σβήνει
σε βλέπει κι η μανούλα σου
και λαχταράει η καρδιά της".*

Την πικράδα του πόνου τ' ανθρώπου που δεν γεύθηκε στη ζωή του το νέκταρ της μητρικής αγάπης, μας περιγράφει η Άννα Μπεκιάρη στο ποίημά της, "Δεν είμαι ορφανή". Κάποια μάνα τον καρπό των σπλάχνων της τον πέταξε στο δρόμο.

Η μικρή μεγάλωσε χωρίς να μάθει το όνομά της, χωρίς κανείς που να την γνώρισε να της μιλήσει ποτέ γι' αυτήν. Ο πόνος της είναι διπλός από τα άλλα ορφανά. Ας είχε πεθάνει κι' η δική της μάνα. Αρκεί να ήξερε ότι είχε μάνα που την αγαπούσε κάποτε και της χάριζε άφθονα τα θερμά της φιλιά. Η ανάμνηση της νεκρής, αλλά στοργικής μάνας, θα της ήταν μια παρηγοριά.

Γι' αυτό κλαίει πικρά:

*"Δεν έχω μάνα..θάθελα
να κλάψω για μια πεθαμένη.
Για μια που θάψανε στη γης,
με τα λουλούδια σκεπασμένη".*

Αλλά είναι η μάνα της πεθαμένη ή ζωντανή; Και διερωτάται:

*"Μ' αν ζούσε θα με άφηνε;
Δε θάμουνα στην αγκαλιά της;
Δε θάχα τα φιλιά της";*

Την τραγικότητα της θέσεως του κοριτσιού αυτού και κάθε ανθρώπου που βρίσκεται στην ίδια θέση, μας ζωντανεύει η τελευταία στροφή:

*"Όχι. Δε ζει. Δεν πέθανε.
Μ' ήυραν στο δρόμο...πεταμένη.
Γι' αυτό δεν έχω μάνα ζωντανή.
Γι' αυτό δεν έχω μάνα πεθαμένη..."*

Κι ένα τελευταίο δίστιχο, ένα επίγραμμα, που τα συνοψίζει όλα, κ' είναι σα λυγμός και σαν αναφιλητό:

*"Αν δεν φουσκώσει η θάλασσα, ο βράχος δεν αφρίζει,
αν δεν σε κλάψει η μάνα σου, ο κόσμος δε δακρύζει..."*

Και μας μένουν τώρα τα νανουρίσματα, τα γλυκά και όμορφα τραγούδια, που αυτοσχεδιάζει η μάνα και αμέσως τα μελοποιεί και αμέσως τα κελαηδεί πλάι στην κούνια του μικρού της. Και είναι τα τραγούδια αυτά η έμμετρη έκφραση της στοργής, της χαράς και των ελπίδων της μάνας για το παιδί της. Ω τι τρυφερά, τρυφερά που είναι όλα: Ω, τι απέραντη αισιοδοξία τα διαπνέει. Ακούστε δύο από αυτά που έλεγαν οι μητέρες στη Σιάτιστα παλιά:

"Έλα ύπνε απ' τ' αμπέλια και συ αγέρα απ' τα χωράφια,

πάρε το παιδί μου απ' τα χέρια σύρτ' το πέρα στα μαντράκια,
σύρ' το πέρα στα μαντράκια, στου Μαϊού τα λουλουδάκια.
Να του δώσ' ο Μάης λουλούδια και ο κερασάς κεράσια
και ο Αύγουστος σταφλάκια, να κοιμάται με τ' αρνάκια
να ξυπνάει με τα πουλάκια. Νάνι, γιέ μου νάνι του,
νάνι του και κούνα του για να τώχει η μάνα του,
για να το κερνάει κρασί με την κούπα τη χρυσή,
για να το κερνάει νερό με το πκάλι τ' αργυρό".

Και ένα άλλο:

"Υπνε, που παίρνεις τα μικρά,
έλα πάρε και τούτο,
μικρό, μικρό σου τώδωσα
μεγάλο φέρε μου το.
Μεγάλο σαν ψηλό βουνό
ίσιο σαν κυπαρίσσι
κι' οι κλώνοι του ν' απλώνονται
σ' Ανατολή και Δύση".

Διάχυτη είναι η τρυφερή παρουσία της μάνας στο παρακάτω:

"Γιέ μου σαν ήρθες στη ζωή
αγάπη μούδωσες πνοή
φτερά για να πετάξω.
Στους δώδεκα να φτάσω ουρανούς
κι απέ χαρά να κράξω."

Έκδηλη είναι στα παρακάτω νανουρίσματα η θρησκευτικότητα της Ελληνίδας μάνας. Επιστρατεύει όλους τους Αγίους, την Παναγία, το Χριστό για να προστατέψουν το παιδί της.

"– Παναγιά μου φύλαξέ το
κι' Αηγιώργη τράνεψέ το...
– Να το πω στην Παναγιά
νάχει το μικρό καλά,
να το πω και στο Χριστό
νάχει το μικρό γερό".

Και κάνει τάματα στην Παναγιά να κοιμηθεί το ανήσυχο παιδί της.

"– Κοίμησέ του Παναγιά,
να σου κάνω μια ποδιά,

*μια ποδιά με το σταυρό,
και στη μέση το Χριστό".*

Ένα δείγμα της αυτοθυσίας κάθε μητέρας βλέπουμε στο παρακάτω να-
νούρισμα:

*"Ο ύπνος μου στα μάτια σου
κι η γειά μου στο κορμί σου
κι η Παναγιά η Δέσποινα
νάσαι πάντα μαζί σου".*

Για χάρη του παιδιού της η Μάνα προσφέρει το παν και τον ύπνο της
και την υγεία της και τη ζωή της γενικότερα.

Αλήθεια. Τ' ομορφότερο τραγούδι που μπορεί ν' ακουστεί σ' αυτόν τον
κόσμο από ανθρώπινα χείλη, είναι αυτό που τραγουδά η Μάνα λικνίζοντας το
παιδί της, στην ευλογημένη σαρμάντσα, όπου κοιμάται μακάρια ο μικρός της
γιός.

Η κάθε μάνα, που λικνίζει το παιδί της είναι σαν να λικνίζει το Έθνος
ολόκληρο.

Μέσα στην ψυχή του Ελληνικού λαού, η έννοια της Μάνας είναι συν-
ταυτισμένη με τη γλυκιά, σεμνή και σεπτή μορφή της Παναγίας.

Όταν επικαλείται την "Παναγία" δεν εννοεί μόνο τη Μητέρα του Χρι-
στού, αλλά τη Μητέρα γενικά στην πιο ωραία και μεγάλη, την πιο άγια σημα-
σία της λέξεως. Και όταν μιλάει για τη Μητέρα, την ανθρώπινη Μητέρα τη δι-
κή του προσωπική γεννήτρα, είναι τόση η αγάπη και ο σεβασμός, που αισθά-
νεται γι' αυτήν ώστε να της προσδίδει κάτι το ιερό και το άγιο από την ίδια
την Παναγία Μητέρα.

Με αυτά τα αισθήματα και με αυτό το νόημα την επικαλείται πάντα,
όταν φωνάζει την ωραία και αγαπημένη λέξη, **Μάνα**. Μπροστά, στον πόνο και
στο φόβο, στην αρρώστια και στον κίνδυνο, σε κάθε δυσκολία και ανάγκη της
ψυχής και ζητάει απ' αυτήν παρηγοριά και κουράγιο, ελπίδα και δύναμη.

Με αυτό το νόημα την γιορτάζει πάντα ο Ελληνικός λαός και καταθέτει
πάντα μπροστά στη γλυκιά και αγαπημένη μορφή της τον πιο πηγαίο και βαθύ
σεβασμό του.

*"Μάνες του ανθρώπου που σας νιώθω εντός μου.
Μακαρισμένα πλάσματα Ιερά.
Όλη τη χάρη έχετε του κόσμου
κι' όλη του κόσμου είσαστε χαρά".
"Μάνα, θησαυρέ του κόσμου,
με λαχτάρα σε λατρεύω
πιο πολύ κι από το φως μου".*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ»

Αγαπηνού 1 - τηλ. 241.675 - fax: 241.675

Οστρόβου 41 - τηλ. 905.886

Θεσσαλονίκη

Διεύθυνση συγγραφέα:

Γεωργίου Σφήκα 17 - τηλ. (0465) 21.514 - fax: (0465) 21.514 - 503 00 Σιάτιστα

